

историософски. Он доследно пева о историјском принципу, залажући се за поетску и људску правду, али и за право на слободу. У томе, како и Делић види, лежи његов културни патриотизам. Међутим, у књижевном моделу који Ђого одабира за одсликавање тих релација, то јест у уметничком филтеру кроз који пропушта рефлексије о стварности, Делић препознаје сатиру. Наравно, њој не понестаје ни хумористичких ни гротескних елемената. При томе уочава да се већ у књизи *Кукућа*, а посебице у њеном другом циклусу „Кукутин врт”, песник осмелио да тематски наговести оно што ће *Вунена времена* у потпуности реализовати. Стога се пита како је то тадашњим идеолошким жрецима и политичким комесарима промакло. У тој сатири се, према Делићевом луцидном тумачењу, такође читава Ђогов културни патриотизам, ангажман, али и висока концентрација рефлексивности.

Монографија о црном аргонауту, егзистенцијално и песнички заплетеном и запретеном у вуненим временима, лако се ишчитава. Читалачку проходност омогућава Делићев препознатљив стил писања, растерећен гломазног метатеоријског појмовника и синтаксе засићене логичко-антиномичним обртима која све више доминира у савременој српској критици. Делићу је стало да читалац у његовој интерпретацији добије корисну и употребљиву информацију којом ће употпунити свој читалачки утисак или стећи нове увиде у токове књижевности. Критички текст стога служи као полигон за зналачко а разговетно рашчитавање песничких порука и исказа. Монографија Јована Делића, која засвођује један континуиран, надопуњујући дијалог песника и критичара, уједно обнавља знање о примарним задацима књижевне критике. Отуда је с пуном правом можемо сматрати изузетно вредним књижевнокритичким прилогом како за поштоваоце песничке личности и стваралаштва Гојка Ђога, тако и за историчаре књижевности и културе.

Др Јана М. АЛЕКСИЋ

Виши научни сарадник

Институт за књижевност и уметност, Београд

tiamataleksic@gmail.com

FIRST WE TAKE MANHATTAN

Владимир Пиштало, *Луке*, Агора, Зрењанин – Нови Сад 2025

Књига путописне прозе са метафоричним насловом *Луке*, писца Владимира Пиштала, објављена је 2025. године у издању Агоре, а у истој години додељена јој је Награда „Љубомир П. Ненадовић”. Сабрани путописи у којима је путник откривао непознато, враћао се познатом, и сећао

се места и ствари које није искусио, сведочанства су о лукама широм света. Ради се, наиме, о књизи која је, како сведочи и њен аутор, „резултат четири деценије писања путописа” и у којој читалац и аутор заједно плове тим временским раздобљем и ширином света. Градови-луке „сенче једни друге”, они се огледају једни у другима, стварајући аналогije у свету и у путописима. Због тога се ова књига може посматрати и као мала библиотека из Борхесовог света, са записаним сигнатурама раштрканим по полицама једног великог лавиринта какав је и наш свет. Владимир Пиштало се, међутим, лако сналази у таквом свету, потврђујући се као писац снажне имажинативне моћи обележене карактеристичним стилем и препознатљивом поетиком. У односу на целокупан стваралачки опус Владимира Пиштала, *Луке* можемо посматрати као књигу у којој је аутор призвао у читалачку свест неке од својих претходних романа. Имамо ли у виду роман награђен Ниновом наградом, *Тесла, ѿриѿреј међу маскама*, појављивање Николе Тесле у путопису из Индије нас не изненађује; такође, често ауторово враћање Андрићу као писцу-сабеседнику разрешава се ако се присетимо да је нобеловцу посвећена књига *Сунце овој дана – ѿисмо Андрићу*.

Структура путописа је одређена кратким поглављима посвећеним лукама: држави, граду или локалитету, док је на крају књиге у последњем поглављу аутор представио „Манифест путника”, свој путнички пасош којим је прелазео све светске границе. Заједно с писцем путујемо од Њујорка до Јапана, од Истанбула до Њу Орлеанса, кроз медитеранске градове Италије и острвима Грчке, по Јужној Америци и северној Европи, враћамо се Београду и Вустеру. Приче о путовањима на којима се сусреће са различитим народима, егзотичним кухињама, модерним или антикварним библиотекама, путописац концептира на различите начине. У моментима заноса пределима на страницама искрсавају поетски записи, при дивљењу архитектури грађевине настају цртице о њеној историји, у шетњама искачу паролe са плаката и графита и трепере ресторански менији. На који начин путописац ослушкује градове које посећује, открива нам на почетку књиге: „Сенке градова прате ме откад знам за себе. Нова места имају моћ да ’откоче’ слике претходних. На њујоршким угловима и сам препознајем ’аналогне градове.’” Ослушкивања градова и веза међу њима допуштају необичне асоцијације, али и паралеле које откривају разлике. Сиромаштво фавела и бескућници у Јапану наспрам работа који распоређују књиге у хелсиншкој библиотеци јасно оцртавају друштвене и економске неједнакости у свету.

Константа која доприноси непосредном стилу путописа јесте игриви хумор који је понекад ироничан, а понекад присутан као контрапункт описима музејских артефаката или разговорима са сапутницима. Такође, важна црта ове књиге су путопишчеви сапутници које проналази у свету књижевности, међу писцима и нобеловцима, међу песницима и

ви са једног на други континент нису хаотични ни нелогични, напротив, чини се да нас писац води баш тамо где треба да стигнемо. И кад стигнемо, видимо покрај улице у Буенос Аиресу човека који у пролазу помилује корпу са смећем, на Малти угледамо „два звоника са различитим временима да ђаво не зна кад је миса”, видимо сребрни ковчег на Закин-тосу који се отвара да би Дионизије изашао, а потом сазнајемо и да тај светац шета градом у вуненим ципелама. Када путописац микроскопски увећава свој предмет посматрања, у тим тренуцима као да имамо пред собом каледоскоп слика које се смењују, осветљавају и изоштравају широке и неухватљиве видике. До малочас нејасни и мутни, велики градови и светске метрополе разрешавају се у једначини уз помоћ малог детаља. Тај путописни поглед оштрог ока личи на онај из Андрићеве „Панораме”, где се у сновима путује и где се смењују градови. Али зашто уопште путујемо слушајући „Sultans of Swings” у Истанбулу, или размишљајући у коју бубу се Грегор Самса претворио док смо у Египту? Пењући се на Синтру, док га Андрић неуморно прати, унутрашњи глас путописца Владимира Пиштала разрешава ово питање: „Путујеш не да би видео – рекао сам себи. Већ да би научио да гледаш.”

У Луизијани, путописац је посетио Њу Орлеанс, те објашњава шта тај град за њега представља: „За мене Њу Орлеанс није место из спољашњег света већ из унутрашње митологије. Посетити га значи постати хација нестварних успомена.” „Унутрашња митологија” о којој аутор књиге говори умногоме је послужила као навигација за читање путописа, али, рекли бисмо, и за њихов настанак. „Путопис је наивна форма”, закључује његов аутор, и одмах потом објашњава зашто је важно написати га: „Човек не може описати ни себе самог, а камоли један велики град. А камоли много великих градова. Не може се напрстком исцрпети море. Али у напрстку је море.” Кључ за читање *Лука* налази се у „Манифесту путника”, у којем је сабрано путничко искуство писца и „његових” писаца. „Занесени путници” српске књижевности, Исидора Секулић, Милош Црњански, Петар Петровић Његош, Станислав Краков, Растко Петровић, писали су путописе и осећали радости путовања. Њиховим кораком пошао је и Владимир Пиштало, писац који у путовањима и причама о њима препознаје сав интензитет живота.

Марија Ђ. ЂУРИЋ
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Мастер студије
masaadjuric@gmail.com